

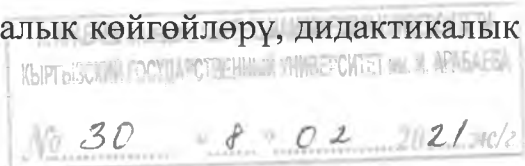
Батыркулова Айгүл Бекмурзаевнанын «Орто мектептин кыргыз адабияты курсунда легендалык чыгармаларды окутуунун методикасы» деген темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча, педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине карата

РАСМИЙ ОППОНЕНТТИН ПИКИРИ

Легендалар элдик оозеки чыгармачылыктын байыркы жана өзгөчө баалуу маданий баалуулуктардын мыкты үлгүлөрү катары таанылып, кыргыз адабияты сабагында өткөн кылымдын 50-жылдарынан тартып окутулуп келе жаткандыгына карабастан, ага байланыштуу бир катар маселелер али толук чечиле элек. Легендалык чыгармалар кыргыз элдик оозеки чыгармачылыгында көп учурап, азыркы кыргыз адабиятында өтө кеңири колдонулуп, адам таанууда, тарыхты үйрөнүүдө, жер-суу аттарын тактоодо, табиятты, жаратылышты таанып - билип, жаштардын руханий жан дүйнесүн байытууда маданий, эстетикалык азык, булак экендигин эске алуу менен орто мектепте аларды окутууга өзгөчө маани берип, окуучулардын көркөм, образдуу ой жүгүртүүлөрүнө, улуттук улуу баалуулуктарды барктоо жана алар менен сыймыктанууга үйротүү зарыл.

Диссертациялык иш изилдөөнүн илимий негизи тууралуу түшүнүк берген киришүүдөн, 3 главадан жана алардан келип чыккан корутундулардан, жалпы корутундудан, пайдаланылган адабияттардын тизмесинен, тиркемелерден уюштурулган.

Диссертациянын биринчи главасы «Орто мектептин кыргыз адабияты курсунда легендалык чыгармаларды окутуунун илимий-теориялык маселелери» - деп аталып, анда легендалык чыгармаларды окутуунун методологиялык, педагогикалык-психологиялык жана методикалык негиздери, легендалык оозеки материалдардын табияты жана окутуу-талдоонун филологиялык багыты, педагогикалык көйгөйлөрү, дидактикалык

принциптери жалпылаштырылган. Легендалык чыгармаларды окутуунун өзгөчөлүктөрү жана окуу программаларындагы, окуу китептериндеги ордуна, ролуна жалпы анализ жүргүзүлгөн.

Диссертациянын 13-бетинде: «Ар бир легенда бул же тигил элдин жашоо шартына, улуттук өзгөчөлүгүнө ылайыктуу түзүлөт. Кээ бир легендалар өзүнүн көлөмү жагынан кичинекейлигине карабастан, ченемсиз мазмунду ээлейт, өзүнүн ченемсиз күчү менен адамды таң калтырат. Легендалар адамды акылдуулукка, баатырлыкка, эр жүрөктүүлүккө, эмгекчилдикке үндөйт» – деп баса белгилеген. Ал эми диссертациянын 29-бетинде: «Сабактын натыйжалуулугун арттырууда көмөкчү каражаттардын салымы чоң экендиги талашсыз. Ошентсе да мында башкы фигура – бул мугалимдин өzü. Эч кандай каражаттарсыз сабакты мыкты өткөн мугалимдер көп эле жолугат» - деп, жаш жеткинчектерге тарбия, билим берүүдө мугалимдердин, алардын чыгармачылык жөндөмү, дараметинин зор экендигин ачыктаган.

Экинчи глава «Орто мектептин кыргыз адабияты курсунда легендалык чыгармаларды окутуп - үйрөтүүнүн методологиясы жана методдору» - деген аталышта берилип, легендалык чыгармалардын өзгөчөлүктөрү талдоого алынып, аларды окутууда салттуу жана интерактивдүү методдорду оптималдуу пайдалануунун мүмкүнчүлүктөрү аныкталган.

Диссертациянын 56-бетинде: «Адабияттын адеп-ахлактык, эстетикалык, таалим-тарбиялык, дүйнө таануучулук жана билим берүүчүлүк мүмкүнчүлүгү өтө кенен. Адабият өзүнүн образдык-эмоционалдык жаратылышынын аркасында коомдун адеп-ахлак идеяларын, бийик гуманисттик жана рухий асыл нарктарын окуучунун сезим-туюму, эмоциясы, психологиясы аркылуу өтүп, анын аң-сезимине, рухуна бекем сиңире билүү жөндөмдүүлүгү менен тарбия системасында башка предметтерге караганда кыйла артыкчылыктарга ээ» - деп айтуу менен балдарды адептик оң сапаттарга үйрөтүүнүн эң таасирдүү куралы катары көркөм адабият кызмат кыларын айтып өткөн.

Ошондой эле, легендалык чыгармаларды окутууда мугалимдин алардын жанрдык табиятына, өзгөчөлүгүнө өзгөчө көңүл буруу зарылдыгына токтолуп, чыгармалардын маани-маңызын түшүнүүсүнө жетишүү үчүн окутууда мугалимден жаңы, интерактивдүү ыкмаларды билүүнү талап кыланарын белгилеген.

Үчүнчү глава «Орто мектептин кыргыз адабияты курсунда легендалык чыгармаларды окутуунун технологиясы» - деп аталып, легендалык чыгармаларды интерактивдүү методдор менен окутуунун көйгөйлөрү жалпылаштырылган. Инновациялык технологияларды пайдалануунун артыкчылыктары белгиленип, окуучулардын тил байлыгын арттырууга, сынчыл ой жүгүрткө билүүсүн өркүндөтүүгө, дүйнөнү кабылдоо деңгээлин жогорулатууга, тапкычтык, байкагычтык сезим-туюмун ойготууга, билимди, билгичтиктерди жана көндүмдөрдү уюштурууга багытталган.

Диссертациянын 112-бетинде: «Окуучулардын адабий билим деңгээлин жогорулатууда, окуу-тарбия процесстерин өркүндөтүүдө элдик оозеки чыгармалардагы асыл нарктардын ролу зор. Элибиздин акылман накыл сөздөрү, учкул кыялдары байыртадан тартып эле балдарды үй-бүлөдө, өзүн адептүү кармоого, сылык, кичи пейил болууга, ата-энеге сый көрсөтүүгө, калп айтпай, туура сүйлөөгө үйрөтүп, тарбиялап келген этнопедагогикалык илим болуп саналат» - деп айтып, элдик педагогикалык үлгүлөрдү мектеп тажрыйбасында пайдалануу маанилүү экендигин көрсөткөн.

Диссертациянын жалпы корутунду жана сунуштарында, легендалык чыгармалар боюнча окутуу каражаттары менен суроолор, тапшырмалар топтому иштелип чыгып, окутууда салттуу эмес жана интерактивдүү методдор интеграцияланып, интерактивдүү методдун: ролдук оюндар, тыным менен окуу, божомолдоо таблицасын толтуруу, башкарып окутуу, сабак-диспут, кырдаалга ылайык талкуу, кластер түзүү, топтук оюндар, жеке чыгармачылык тапшырмалардын түрлөрү ж.б. сабакты жандуу жана кызыктуу өткөрүүгө ылайык практикалык методдор сунушталган.

Изилдөөнүн корутунду-сунуштары ишенимдүү жасалган, алар коюлган милдеттердин чечилишине баш ийдирилген.

Изденүүчү А.Б.Батыркулова изилдөөгө жаңыча мамиле кылып, көтөрүлгөн бардык көйгөйлөрдү бүгүнкү күндүн талабына ылайык иштеп чыгууга жетишкен.

Илимий эмгек боюнча айрым бир сунуштарды айта кетсек:

1. Кыргыз элинин легендалык чыгармаларындагы көркөм сөз каражаттарына токтолуп, түшүндүрмө берилсе жакшы болмок. Сөз менен иштөө процесси диссертацияда чагылдырылган эмес.
2. Сабакты интеграциялап окутууга көбүрөөк басым коюлса, сабактын натыйжалуулугун арттырмак.

Бул айтылгандар диссертациянын илимий-методикалык аппаратына, түзүлүшүнө, жалпы мазмунуна таасирин тийгизбейт. Диссертация өз алдынча аткарылган илимий-изилдөө иш катары саналат жана диссертант алдына койгон милдеттерин толук аткара алган деп эсептөөгө болот.

Жыйынтыктап айтканда, Батыркулова Айгүл Бекмурзаевнанын «Орто мектептин кыргыз адабияты курсунда легендалык чыгармаларды окутуунун методикасы» деген темадагы 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (кыргыз адабияты) адистиги боюнча диссертациялык иши жана анын авторефераты Кыргыз Республикасынын Жогорку Аттестациялоо комиссиясынын «Окумуштуулук даражаларды берүүнүн тартиби жөнүндөгү жобосунун» 10. пунктуна ылайык иштелип чыккан эмгек болуп саналат. Изилдөөнүн автору А.Б.Батыркулова аталган адистик боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алууга татыктуу.

Расмий оппонент, педагогика

илимдеринин кандидаты, доцент

Дата: 13.02.2023
Подпись: Салимбаев Д.К.

Общий
отдел

Абдырасулова Э.К.

Подпись

заверяю

Зав. общим отделом
К. АХУНБАЕВ АТЫНДАГЫ КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК МЕДИЦИНА АКАДЕМИЯСЫ
КЫРГЫЗСКАЯ ГОСУДАРСТВЕННАЯ МЕДИЦИНСКАЯ АКАДЕМИЯ ИМ. К. АХУНБАЕВА